РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази в тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всї листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Урядовий орґан Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXIV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., субота 2-го вересня 1916. Ч. 106. VOL. XXIV. JERSEY CITY, N. J., Saturday, September 2, 1916. No. 106.

СПРАВА ЗЕЛЇЗНИЧОГО СТРАЙКУ В КОНҐРЕСІ.

Румунські війска війшли до Семигороду і заняли місто Кронштад.

Гінденбурґ іменований шефом головного німецького штабу.

АНҐЛІЙЦЇ СТРАТИЛИ ПРОТЯГОМ СЕРПНЯ 128.000 ЛЮДИЙ.

БІЛ В СПРАВІ 8-ГОДИННОГО ДНЯ ПРАЦЇ НА ЗЕЛЇЗНИЦЯХ.

ВАШІНҐТОН, 31. серпня. — **Завтра буде-предложений в обох палатах конґресу біл в справі 8-годинного дня праці для зелїзничих робітників,**

Біл містить в собі отсї головні постанови:

1. Від 1. грудня 1916 р. має бути заведений 8-годинний день праці і він має становити підставу до виміру платні для всїх робітників, які тепер або пізнійше будуть заняті в службі тих зелїзниць, котрі служать для міжстейтової або заграничної торговлї і котрі підлягають приписам закону з 1. лютого 1887 р.

2. Президент має іменувати комісію, зложену з трох членів, на протяг часу не меньше шість, а не більше ніж девять місяців. Її задачею буде впровадити в житє 8-годинний день праці і провірити дійсний стан справи і обставини, які відносять ся до зелїзничих компаній і зелїзничих робітників.

Протягом 30 днів по упливі назначеного реченця комісія є обовязана здати звіт зі своєї праці президентови і конґресови. Платню для членів комісії має визначити президент. Гроші на платні для членів комісії і на покритє коштів, получених з працею комісії, виплатить департамент фінансів в потрібній висоті.

3. До часу, заки комісія зложить звіт, і через 30 днів опісля, зелїзничим робітникам, які будуть підлягати законови про 8-годинний день праці, не вільно обнижувати дотеперішної підставової платнї. За працю, виконану поза 8-годинною працею, зелїзничим робітникам належить ся винагородженє у такій висоті, як се є загально приняте при 8-годиннім дни праці.

4. Нарушенє сего закона будеть ся уважати за проступок, який буде караний гривною не меньшою ніж 100 долярів, а не більшою ніж 1.000 долярів, або вязницею до одного року, або одним і другим.

УХВАЛЕНЄ БІЛУ МОЖЕ ЗАПОБІГТИ ЗАГАЛЬНОМУ СТРАЙКОВИ.

ВАШІНҐТОН, 31. серпня. — **На случай, коли би конґресови перед півночию в суботу удало ся ухвалити біл про 8-годинний день праці для зелїзничих робітників, до загального страйку не прийде.**

Президент Вілсон і приклонники адміністрації роблять в обох палатах заходи, щоби запевнити ухваленє сего білу. Всї прочі справи усунено з дневного порядку нарад конґресу.

В. Дж. Лі, предсїдатель головного комітету юнїй зелїзничих робітників, запевнив комісію для міжстейтової торговлї, що на случай ухваленя повисшого білу зелїзничі робітники відступлять від загального страйку і згодять ся на управильненє своїх прочих домагань при помочи мирової комісії.

ЗЕЛЇЗНИЧІ КОМПАНІЇ ПРИГОТОВЛЯЮТЬ СЯ ТАКОЖ НА СЛУЧАЙ СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК, 31. серпня. — Зелїзничі компанії приготовляють пляни на случай загального зелїзничого страйку.

Зелїзничі компанії мають надію, що їм удасть ся удержати рух на кождім шляху. Найменьше один особовий поізд денно буде пущений на кождім шляху. Вербованєм „скебів" займаєть ся центральний комітет зелїзничих компаній.

Зелїзничі компанії уживають ріжних способів, щоби запевнити собі як найбільше число „скебів". Теперішним робітникам обіцюють ріжні нагороди і скору підвишку, коли не вийдуть на страйк. Крім того ґарантують їм повну охорону перед нападами зі сторони страйкуючих. Тим робітникам, що вийдуть на страйк, грозять позбавленєм їх привилеїв щодо лїт служби та що на случай їх поновного принятя до служби, будуть трактувати їх на рівні з новими робітниками.

Від завтра компанії не будуть приймати до перевозу такі артикули, які підлягають зіпсутю.

ТРИ НЮЙОРСЬКІ ПОЛКИ ВІДКЛИКАНО ЗНАД ГРАНИЦЇ МЕКСИКА.

МкАЛЕН, Текс., 31. серпня. — **На порученє департаменту війни ґенерал Фонстон видав приказ, щоби нюйорські полки, 3, 4, і 71, приготовили ся до відізду до Кемп Вітмен, Н. Й.** Війска мають заосмотрити себе в поживу на 10 днів. Подібний приказ одержали також полки з Ілїнойс, Мізурі, Меріленд, Калїфорнії і Луїзіяни.

Як догадують ся, отсї зарядженя стоять в тісній звязи з грозячим страйком зелїзничим. Війска мали би бути ужиті до удержаня зелїзничого руху на головнійших шляхах.

ВІЙНА З РОСІЄЮ:

БИТВА ПІД МАРІЯМПОЛЕМ І ЗБОРОВОМ.

БЕРЛІН, 30. серпня. — **Протягом останних 24 годин не зайшли на східнім фронті жадні важнійші зміни.** На цілій боєвій лінії відбуваєть ся перестрілка артилєрії. Лише під Маріямполем і коло Зборова прийшло між патрулями до битв, яких перебіг був для союзних війск успішний.

Урядовий звіт німецького штабу звучить:

„На галицькім боєвім фронті прийшло на північ від Маріямполя до боротьби між передними сторожами. Притім полонено около 100 Москалів і здобуто 1 машиновий кріс.

„На полудне від Зборова наші війска ударемнили наступ Москалів, які хотіли зблизити ся до наших становищ.

„На Волини, в околиці Рудки і Черевища, битва триває без перестанку дальше".

СОЮЗНІ ВІЙСКА ЗДОБУЛИ ГОРУ КУКУЛЬ (КОЛО ЖАБЯ).

ВІДЕНЬ, 30. серпня. — Австрійська головна кватира доносить:

„В Карпатах союзні війска здобули гору Кукуль, яка лежить на північний захід від Жабя. Здобутє гори попередила кількадневна завзята битва".

МОСКАЛЇ 23 ДО 30 КІЛЬОМЕТРІВ ВІД ГРАНИЦЇ УГОРЩИНИ.

ПЕТРОҐРАД, 30. серпня. — Рапорт російського штабу доносить:

„Над горішним Серетом (на полудне від Бродів) неприятель пробував перевести напад. Наша артилєрія його ударемнила.

„Над Бистрицею наші війска відперли напад неприятеля.

„На захід від Надвірної наші війска здобули село Рафайлївку, яке лежить над Бистрицею. **Наша армія здовж Карпат находить ся у віддаленю 23 до 30 кільометрів від угорської границї".**

ЛИШЕ ПЕРЕСТРІЛКА АРТИЛЄРІЇ.

БЕРЛІН, 31. серпня. — **Вчерашний день знова проминув спокійно. На цілім боєвім фронті панує якась зрадлива тишина. Се тишина перед великою бурею.**

Урядовий звіт головного штабу звучить:

„Коло Риґи, на примістку коло Двинска, над Стоходом, на полудневий захід від Луцка та здовж боевого фронту армії Ботмера відбувала ся вчера оживлена перестрілка артилєрії.

„В Карпатах при здобутю гори Кукуль полонено одного офіцира і понад 200 салдатів. Всї протинапади російських війск зістали відбиті.

„Наші лїтаки перевели вчера напад в околиці Луцка і Торчина, причім зістрілили три ворожі лїтаки. Один російський лїтак найновійшого типу зістрілено в околиці Листопадів над Березиною".

НІМЦЇ ПРОБУВАЛИ ПЕРЕВЕСТИ НАСТУП НА СХІД ВІД КОВЛЯ.

ПЕТРОҐРАД, 31. серпня. — Урядовий рапорт російського штабу доносить:

„В середу рано неприятель розпочав по короткім а сильнім бомбардованю наступ на наші становища на північ від села Гелина на західнім березї Стохода (34 миль на північний схід від Ковля). Однак отсї напади відбито з великими втратами для неприятеля.

„В околиці села Величкого в напрямі Ковля два ворожі лїтаки напали на наш лїтак і його знищили. Оба офіцири, Тихоміров і Данилевич, зістали убиті на смерть".

МОСКАЛЇ ПОБОЮЮТЬ СЯ НОВОГО НАСТУПУ СОЮЗНИХ ВІЙСК.

ПЕТРОҐРАД, 31. серпня. — **В тутешних військових кругах панує переконанє, що іменованє Гінденбурґа шефом головного штабу стоїть в тісній звязи з великим наступом німецьких війск на східнім фронтї.** Приготовленя до наступу вже покінчені і він кождої хвилї може розпочати ся. В тій цїли Гінденбурґ нагромадив на сходї великі війска, між ними також 6 дивізий війска турецького. Однак деякі воєнні знавцї є сеї гадки, що виступленє Румунії до війни перешкодило плянам Гінденбурґа і що він тепер є приневолений перевести нове угрупованє союзних війск.

ВІЙНА НА БАЛКАНІ:

РУМУНСЬКІ ВІЙСКА ЗАНЯЛИ КРОНШТАД І ДООКОЛИЧНІ СЕЛА.

РИМ, 31. серпня. — **Бездротні телєграми з Букарешту доносять, що румунські війска, які перейшли кількома просмиками полудневу границю Семигороду, заняли 8 угорських місцевостий і місто Кронштад. В деяких місцях румунські війска посунули ся на 20 миль в глиб Угорщини.**

АВСТРІЙЦЇ ПРИЗНАЮТЬ СЯ ДО ВІДВОРОТУ.

ВІДЕНЬ, 31. серпня. — Австрійська головна кватира доносить:

„Наші війска перевели відворот в повнім порядку, займаючи становища, які заздалегідь приготовлено".

АВСТРІЙЦЇ МАЮТЬ НАМІР ОПОРОЖНИТИ ПОЛУДНЕВО-СХІДНУ ЧАСТЬ СЕМИГОРОДУ.

БЕРЛІН, 31. серпня. — Австрійські військові часописи вказують на те, що границя угорсько-румунська числить поверх 600 кільометрів в довжині і її оборона вимагала би великого числа війск. **Тому треба надіяти ся, що ґенеральний штаб переведе опорожненє полудневo-східної части Семигороду і в сей спосіб скоротить боєву лінію о половину, то є на 300 кільометрів. В такім случаю боєва лінія буде тягнути ся в простій лінії, почавши від Дорна Ватри (в полудневo-східній Буковині) до Оршови (над Дунаєм).**

РОСІЙСЬКІ ВІЙСКА В ДОБРУДЖІ.

БУКАРЕШТ, 30. серпня. — Урядовий звіт румунського ґенерального штабу звучить:

„Загальна мобілїзація румунських війск розпочала ся в четвер (дня 24. серпня) вечером. Тої самої ночи румунські пограничні війска перейшли границю Угорщини.

„Російські війска, які зачинають прибувати до Добруджі, витає населенє з великою радостию.

„Австрійсько-угорські монітори (воєнні кораблї на Дунаю) острілюють наші міста Оршову, Турну-Северіну і Джурджево".

„ЦЕПЕЛІН" БОМБАРДУЄ БУКАРЕШТ.

БУКАРЕШТ, 30. серпня. — **Один „цепелін" перевів напад в ночи з понеділка на вівторок на столицю Румунії і кинув кілька бомб на місто.** Рівночасно німецькі й австрійські лїтаки бомбардували місцевости Бальчік, Піятру і Ніямцу. Нїгде не було поважнійшої шкоди.

РУМУНСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ВИДАЛО ПРИКАЗ ПРО ЗАБОРОНУ ПРОДАЖИ АЛЬКОГОЛЮ.

БУКАРЕШТ, 31. серпня. — **Румунське правительство, йдучи в слїди Росії, Франції й Анґлії, оголосило заборону продажи алькоголю.**

ТУРЕЧЧИНА І БОЛГАРІЯ ВИПОВІДЯТЬ РУМУНІЇ ВІЙНУ РІВНОЧАСНО.

БЕРЛІН, 31. серпня. — **Болгарське правительство виповість Румунії війну рівночасно з Туреччиною.**

Тепер відбувають ся транспорти великих турецьких війск над північну границю Болгарії, щоби скріпити нагромаджені там війска болгарські.

Про становище Болгарії супроти Румунії кружать ріжні поголоски. І так між иншим доносять, що Болгарія мала заявити, що лише під тим услівєм піде проти Румунії, коли Туреччина зобовяжеть ся дати найменьше 200.000 війска проти Румунії. Инші знова вісти доносять, що в Болгарії заносить ся на внутрішну революцію та що в Болгарії деякі партії домагають ся, аби Болгарія заключила окремий мир з теперішними ворогами.

ГРЕЦІЯ МАЄ ЗАВТРА РІШИТИ СЯ.

ЛОНДОН, 31. серпня. — **Виповідженє війни Грецією Болгарії, центральним державам і Туреччині має наступити найдальше завтра.**

Вчера грецький король приймив на авдієнцію послів приязних держав.

Панує загальне переконанє, що війна є неминуча. Всї офіцири штабу одержали приказ сейчас повернути до головної кватири.

Вправдї вибори на послів до парляменту назначено на день 8. жовтня, однак треба сумнївати ся, щоби король здержав ся з виповідженєм війни аж до зібраня нового парляменту.

ГІНДЕНБУРҐ ШЕФОМ ГОЛОВНОГО ШТАБУ.

БЕРЛІН, 30. серпня. — **Німецький цїсар іменував Гінденбурґа шефом головного штабу.**

Відручнє письмо німецького цїсаря звучить:

„Отсим іменую Вас шефом головного штабу моєї армії і маю переконанє, що сей уряд я не міг передати у жадні ліпші руки. З повним довірєм надію ся, що Ви положите як найліпші заслуги для моєї армії і вітчини. Притім користаю з нагоди і висловлюю сердечну подяку побідному оборонцеви східного фронту за все те, що зробив для вітчини за два роки війни".

АНҐЛІЙЦЇ ВТРАТИЛИ В МІСЯЦИ СЕРПНИ 128.000 ЛЮДИЙ.

ЛОНДОН, 31. серпня. — **Анґлійське міністерство війни оголосило нині** лісти втрат за місяць серпень. **Анґлійські війска втратили в серпни в убитих, раненых і полонених 127.945 людий. Між тими находить ся 4.711 офіцирів.**

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

AMERICAN ASSOCIATION OF FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPERS MEMBERSHIP LABEL

За всї оголошення поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає. — Рукописий не звертає ся.

З біжучої хвилї.

Завтра припадає дволїтна сумна річниця для Українців. Дня 3. вересня 1914 р. російські війска заняли були Львів, осередок українського житя в Галичинї. До галицьких Українців був се тяжкий удар. Одні наші земляки мусїли втікати перед „освободителями Славян", а ті, що вірили в якісь людські почуваня російських властий і позістали у Львові, небаром опинили ся на засланю на далекій Сибірі. Одна хвиля — і цїле українське житє завмерло. Всї українські школи і товариства замкнено, часописи завішено, а провідників української львівської громади арештовано.

Ся річниця є тим сумнїйша, що російські війска знова грозять занятєм Львова. Повторене сего, що діяло ся перед двома роками, було би новим, ще тяжшим ударом для галицьких Українців, ніж попередний.

Цареславні Москалї діждали ся нарештї великої радости... Найновійший нюйорський „Свет" (ч. 33) написав навіть про сю радість передовицю („Наша радость"), в якій між иншим говорить ся:

> Румынія вступила въ великую всемірну борьбу по сторонѣ союзниковъ. Румынія высказала свои симпатіи къ Россіи. Въ ней заговорила єдность вѣры православной. Въ ней заговорила нелюбовь къ Турціи. Она вспомнила, якъ она поручъ съ Россіей въ недавніи часы воевала съ невѣрными мусульманами. Въ ней ясно заговорила охота скорѣйше доконечити великое побоище, въ якомъ потупляется на землѣ всякая правда швабами.
>
> Въ той радости, что Господь приводитъ къ концу великіи борьбы и наклоняетъ вѣсы войны въ сторону союзниковъ, Высокопреосвященнѣйшій Владыка Архіепископъ распорядился отслужити въ Каѳедральномъ Нью-Іорскомъ Соборѣ молебенъ Господу Богу сего 16-го (29. н. ст.) Августа. Въ чаровной бесѣдѣ нашъ Архипастырь высловъдалъ радость своего сердца о той великой помощи, якую Господь даетъ всѣмъ русскимъ людямъ въ выступленіи Румыніи по сторонѣ союзниковъ. Приглашалъ Владыка къ той радости всѣхъ людей. Молебенъ закончился провозглашеніемъ многолѣтія Государю Императору Николаю Александровичу, Вождямъ союзныхъ державъ и войску русскому и союзническимъ.

Що піхнуло Румунію до війни з осередними державами, се ми добре знаємо, бо й вона сама до сього призна ла ся. Румунія пійшла на сторону того, хто їй приобіцяв більші матеріяльні користи. Нічого ми не чували доси про те, що Румунія „виказала свої симпатії Росії" длятого, що „заговорила в ній єдність віри православної".

Не знати, що кнутопоклонний „Свет" був би написав про Румунію тодї, коли би вона станула була по сторонї „швабів" і „невірних мусульманів", бо на таке дуже часто заносило ся в часї теперішної війни.

Та стало ся инакше... Тепер цареславна Росія молить ся за свого „государя" і за його „ідейних" союзників. Що в російських, анґлійських і французьких війсках є також спора „куча" (купа) „невірних", то се, очевидно, справі не шкодить, бо вони борють ся за „визволенє Славян" — аякже!...

УПРАВА ГАЛИЧИНИ І БУКОВИНИ.

Московське „Русское Слово" (ч. 172, з 8. серпня 1916 р.) пише:

В звязи з нашими успіхами в Галичинї перед нами стає питанє про будучу управу земель, переходячих в наші руки. Отся тема була в послїдних часах предметом живих дискусий в державних кругах. Переважає гадка, щоби в здобутих землях не заводити цивільної управи, але віддати ті землї під управу військових властий.

Та гадка зєднала собі богато прихильників, головно тому, що проба введеня цивільної управи в Галичинї і Буковинї минувшого року оказала ся невдачною. Адмінїстраційні повинности сповняли по більшій части ріжні поліційні урядники — справники, становї пристава (начальники поліції в частинї повіту) і т. п. Користаючи з воєнного стану, вони не придержували ся законів, та своїми вчинками викликували невдоволенє і нарікане населеня.

Повторенє сього в будучинї є взагалї непожадане, бо се настроїло би ворожо проти нас населенє в переходячих у наші руки областях. Міжтим правительство не бажає ставити населенє в гірше положенє від того, в якім вони проживало під Австрією.

Длятого треба доконче адмінїстраційну управу Галичини і Буковини віддати в руки військових властий. А щоби піддержати торговельне і промислове житє краю, також і для потреб місцевого населеня, — треба назначити відповідних людий до помочи воєнним властям. До сього дїла найкрасше надають ся увільнені з армії, неспосібні до бою офіцири, котрі тепер уже видужали і могли би сповняти адмінїстраційні обовязки. Заведенє нового ладу повинно дати ґарантію, що російські адмінїстратори будуть придержувати ся законів.

Годить ся зазначити також, що в часї війни адмінїстраційні і судові справи треба рішати після законів, з якими жило ся місцеве населенє. Улїпшенє і змінене управи в Галичинї і Буковинї треба відложити на час по війні, коли ріжні зарядженя будуть переводити ся без поспіху.

Питанє се буде ще предметом дискусій урядового засїданя, а відтак буде предложене під розвагу висших кругів.

* *
*

Повисше наведені донесеня „Русского Слова" вказують на страшні відносини, які панували в Галичинї і на Буковинї за часів російської адмінїстрації. Нинї самі Москалї, навіть в урядових кругах, осуджують надужитя і самоволю своїх адмінїстраційних властий. Нинї підносять ся голоси, щоби на будуче змінити систему адмінїстрації в занятих землях. Заходить однак питанє, чому, з якої причини мала би наступити ся нагла зміна в понятях державної Росії? Чи може з милосердя до соток тисячів мирного населеня, які адмінїстраційні і військові власти ограбили, знасилували і повивозили на далеку Сибір? Анї в милосердє анї в любов державної Росії до нещасного населеня ніхто не повірить. В державній Росії нема любови нї милосердя для її власного народа.

За причиною бажаня змінити систему адмінїстрації в новозанятих землях треба глядїти деинде. Сего вимагає власний інтерес державної Росії, се являєть ся військовою конечностию. Російська армія мала чимало доказів на те, що галицьке і буковинське населенє було проти неї ворожо настроєне. У воєнних операціях відношенє між військами а населенєм має великий вплив на висліди сих операцій.

І якраз тому урядова Росія уважає за конечне „відложити улїпшенє і змінене управи в Галичинї і на Буковинї на час по війні". Яке буде се улїпшенє і яка зміна, сего не трудно догадати ся.

З СИБІРСЬКОГО ПЕКЛА.

В петербурській ґазеті „Рѣчь" є надрукований лист Меєра Ґрінишпана, засланого на Сибір. Лист той прислав був Ґрінишпан до жидівського комітету допомоги жертвам війни, а комітет переслав його до редакції „Рѣчи". Подаємо той лист в перекладї яко надзвичайно важний документ щодо характеристики відносин в Росії.

„Поважані Панове! З глухого, забутого села далекої, холодної Сибіри я звертаю ся до Вас з мольбою, котра виходить з глибин натерпівшого ся, наболїлого серця. Я молю Вас о поміч. Я упав неповинною жертвою і не знаю, за що.

„Минулого (1915) року, в девятий день місяця Аба (серпня), т. є. в день, коли Жиди всього сьвіта оплакують що року зруйноване єрусалимської сьвятинї, я 76-лїтний старець, набожний Жид, міщанин міста Купина, каменець-подільського повіту, проживший безвиїздно 38 лїт в селї Нечин Янковської волости, Меєр Мошкович Ґрінишпан, ранком сидів на доливцї і читав „Кінат" та зі сльозами на очах оплакував зруйноване нашого старого сьвятого храму.

„Рантом зайшло до мене в хату двох селян, відомі в селї хулїґани, і ставши на порозї, питають:

— Що ти, Меєр, робиш? Ти зі слїзми молиш ся Богу, щоб Нїмцї завоювали наше село?

„Я не хотів і не міг переривати своєї молитви і читав її далї, киваючи головою, як то взагалї робить ся при жидівських молитвах; ті-ж селяни подумали, нїбито я, киваючи головою, відповідав на їх питанє і зараз же донесли про се стражникам, котрі ходили по селї. Стражники зайшли до мене в хату і, побачивши, що я сиджу на доливцї і читаю книжку, арештували мене і під конвоєм (вартою) відправили в Каменець-Подільський до начальника жандармерії. Начальник жандармерії, вислухавши заяву доносчиків, і мої поясненя, довго сьмияв ся, але сказав, що позаяк я був присланий до нього, то він мусить передати моє „дїло" висшому начальству. Він запевнив мене, що з сього нїчого не буде, а покищо посадив мене в тюрму.

„По місяцї мене випустили з тюрми, а за кілька днів знову заарештували і відіслали по етапу в ґубернію іркутську, де вже іркутський ґубернатор призначив менї на житє село Знаменку, верхоленського округа.

„Передавать Вам ті муки і здирства, які я витерпів за місяць сидженя в тюрмі, і двох-місячного „путешествія по етапу" з одної тюрми в другу, скільки я витерпів від тюремних надзирателїв, конвойних салдатів і каторжних арештантів, — я не маю сили. Коротко скажу, що неодин раз моє житє висїло на волосинцї.

„Дома я удержував кромі себе і своєї жінки, 73-лїтної баби, ще чотири родини. Дїло, бачите, в тім, що мої два сини і два зяті пійшли на війну, їх родини перебрали ся до мене і я їх годував. Тепер всї ті нещасні лишили ся без шматка хлїба, бо млин, котрий я богато лїт арендував від селян, — як повідомляють мене з дому — є зруйнований. Я-ж тут, на засланю, находжу ся теж без жадних средств, нївіть того нещасного казенного (державного) „пайка", котрий видають засланцям — 3 рублї 60 копійок на місяць — менї не дають і нї разу не дали за увесь час мого тут перебуваня. Я голодую, підтримую своє житє тілько черствим чорним хлїбом, ночую в коридорі молитвенного дому і, що дня обливаючись слїзми, питаю себе:

— За що?... Що я зробив? За що я так жорстоко покараний? Хиба за те, що я оплакував зруйноване єрусалимського храму, треба засилати на Сибір?

„Дорогі Брати! Що там у паперах про мене написано, я не знаю, бо того менї не сказали; для мене то є секрет, тимбільше, що мене нї в чім і не обвинувачували, але що все було так, як я отсе пишу, що я арештований тілько за те, що 9-го Аба сидів у своїй хатї на доливцї і оплакував зруйноване храму — в тім я клену ся іменем Бога, іменем всього для нас сьвятого, іменем дїтий моїх, проливаючих на війні кров за свою вітчину.

„Я звертаю ся до Вас, дорогі Брати, з покірною просьбою: Ви займаєте видні становища, серед Вас є богато адвокатів і сьвідомих людий. Постарайте ся, щоб увільнили мене з засланя, старайтесь доказати, кому треба, що я проливав слїзи не за те, щоб Нїмцї завоювали наше село, а за те, щоб Господь Бог вернув свій нарід в Єрусалим. Старайте ся, щоб я мав змогу остаток свого житя провести серед моїх дїтий, щоб по моїй смерти мої дїти могли оплакувати мене, щоб мої кістки лежали на рідній кладовищі, а не десь в забутім сибірськім селї. За Вашу поміч я во віки буду дякувати Вам і остаток мого житя буду молити за Вас Бога".

До сього страшного листа додавати нїчого; він сам за себе говорить. Можна тілько сказати, що нещасний Меєр Ґрінишпан є один з многих тисяч, які конають без суду на Сибірі; що він є одною з жертв божевільного російського уряду.

НОВИЙ НАПРЯМ РУМУНІЇ ОЗНАЧАЄ ПЕРЕВОРОТ В ІСТОРІЇ.

На підставі статі болгарського кореспондента Светозара Тонджорова.

Румунія станула до війни. Участь Румунії у війнї по стороні Росії і її союзників вказує на новий переворот в історії народів. Великі події у теперішній війні приносять ріжнородні, щораз то нові несподіванки.

У російсько-турецькій війні (1877 р.) Румунія борола ся по стороні Росії. Коли війна скінчила ся, признано Росії на мировім конґресі в Берлїнї румунську провінцію Бесарабію. Від сего часу Румунія стала уважати Росію за свого ворога. Ворогованє проти Росії було важним випадком в національнім житю румунського народа.

На ворожий напрям Румунії проти Росії вказують найлїпше крїпости, які побудувала Румунія. Крім укріплень столиці Румунії, Букарешту, всї прочі румунські крїпости є побудовані на півночи від Дунаю, вздовж границі Росії. Головні крїпости побудувала Румунія над рікою Серетом, з яких найбільша є крїпость в Ґалацу, недалеко російської границї. Здовж границї Австро-Угорщини Румунія не будувала жадних постїйних укріплень.

Відносини Румунії супроти Німеччини і Австрії були такі приязні, що Румунія належала потайно до тридержавного союза (Німеччина, Австро-Угорщина й Італія). Німецькі капітали контролювали у великій части румунські копальні нафти. В Румунії було велике число Нїмців і в їх руках спочивала румунська торговля і промисл.

І тепер Румунія, яка уважала доси Росію за свого ворога, злучила ся з нею проти своїх давнїйших союзників. Скорість, з якою румунське правительство виповіло Австрії війну, вказує на те, що було причиною остаточного рішеня Румунії, аби станути по сторонї Росії. Її головна цїль є занятє Семигоду і злучити його з прочими румунськими землями.

Щоби осягнути сю цїль, румунська армія розпочала також скоро й воєнні операції. Вже нинї не трудно предвидїти напрям воєнних операцій на тім фронтї: наступ на Семигород і наступ на Болгарію. Наступ на Семигород вже розпочав ся; наступ на Болгарію можна надїяти ся кождої хвилї. В одним і в другім наступі візьмуть участь спільно війска румунські і російські. Як колись через Румунію вела дорога для російських війск проти Туреччини, таксамо нинї послужить ся дорога російським війскам проти Болгарії.

Відносини між Румунією і її полудневим сусїдом, Болгарією, викликали серед Болгарів сильне бажанє пімсти. Може нїодин нарід не обхопила така жажда пімсти, як Болгарів супроти Румунії. Причину до сеї смертельної ненависти дало поступованє Румунії після другої балканської війни (в 1913 р.). Тодї, коли Болгарія зводила бій з чотирма ворогами (Сербією, Чорногорою, Грецією і Туреччиною), Румунія напала її ззаду. На мировій конференції в Букарештї придїлили Румунії північно-східну частину болгарських земель враз з містом Сілїстрією (між Дунаєм а Чорним морем). Ся територія належала до найурожайнїйших земель в Болгарії і числила около 3.000 квадратових миль.

Занятє території сусїдом, з котрим Болгарія не мала ніяких спорів, викликало серед Болгарів великий жаль і ненависть супроти Румунії. Один болгарський жовнїр, який брав участь в першій і другій балканській війнї, дав, здаєть ся, вірний образ настрою, котрий панує серед болгарського народа проти Румунії, коли по приїздї до Ню Йорку сказав: „Коли прийде до війни з Румунією, то навіть болгарські щурі станутъ у ряди проти сего ворога".

Щастє лежить у филях найбільшого одушевленя, в чеснїй боротьбі і в спокійнім сумлїню, яке товаришить чесноті.

Чоловік криєть ся під своїм язиком, а деколи навіть перед ним.

Наше житє — мала дорога,
Мов від постелї до порога.

КОЛИ У ВАШІЙ МІСЦЕВОСТИ НЕМА ТОВАРИСТВА ЧИ БРАТСТВА, ЩО НАЛЕЖИТЬ ДО У. Н. СОЮЗА, ТО ПОСТАРАЙТЕ СЯ ТАКЕ ТОВАРИСТВО ЧИ БРАТСТВО ЗАЛОЖИТИ І ВПИСАТИ ДО У. Н. СОЮЗА.

ХЕМІЯ І ВІЙНА.

Нинїшна війна є не лише війною горговлї, але також війною наук хемії. „Анґлія і її союзники — каже др. А. де Нойвіл — старають ся не лише знищити теперішність Німеччини, але хочуть знївечити і будучність нїмецького народу і його держави. На се й поставлено бльокаду берегів Німеччини".

Справдї, годї представити собі, з якою витревалостию зносять центральні держави всякі воєнні невигоди. Анґлїя проголосила бльокаду Німеччини, маючи на цїли виголодити населенє центральних держав і позбавити Німеччину всяких заграничних продуктів. Бльокада ся не лише що нїщо Німеччинї не пошкодила, але противно: вона принесла нїмецькому народови користь в теперішности і величезні користи на будучність.

Коли проголошено бльокаду, Німеччина, властиво нїмецькі учені взяли ся до основного думаня над ріжними предметами, яких Німеччина потребує під сю пору. Боротьба розгоріла ся головно на поли хемічних наук. Забракло Німеччинї бавовни до вироблюваня вибухаючих матеріялів, учені почали видумувати способи, якими можна би заступити місце забраклих продуктів. І з тої причини від нинїшну пору в Німеччині находить ся цїлий ряд нових винаходів.

Забракло товщу і оливи, які Німеччина спроваджувала зі Злучених Держав, то нинї се місце заступає новий винахід. Тепер Нїмцї виробляють оливу з сонашника, який управляють по городах у Німеччині.

Забракло бавовни до вироблюваня гранатів, то тепер її місце заступає деревова кора. Папір виробляють з дерева.

Перед війною Німеччина спроваджувала що року 40.000 тон міди. Тепер її забракло. Тут радять собі в инший спосіб: У Німеччинї є великі поклади зелїзної руди і нинї місце міди, з котрої вироблялї патрони, заступає мягке зелїзо з маленькою примішкою міди і цинку. Рівнож місце міди заступив новий винахід — хльорок магнезії. Перед війною спроваджувано глин (алюмін) з Франції, а нинї алюмінові мінерали видобувають в Каринтії, Далматії і в Угорщинї.

Сільну салїтру, котру спроваджували Нїмцї з полудневo-західної Америки, нинї вже продукують в самій Німеччинї. Доси випродуковано її 80.000 тон. Також сірчану салїтру, котру спроваджувано з Ріо Тінто (полудневo-західна Еспанія), тепер Нїмцї самі виробляють з цинкової сьвітнї (сфалєрит, цинкова руда).

Так отже воєнне положенє Німеччини примусило населенє думати і шукати ратунку від смерти. Два роки війни принесли для хемії те, чого деколи не вспіли принести довгі десятилїтя.

ШУКАЮ, ТА ДАРМА...

Приснились менї в снї:
Пахучий, любий гай,
Минувші мої днї
І мій родимий край.

Сиджу я край вікна
В даль сину кинув зір,
Шукаю... Та дарма! —
Не бачу рідних гір.

Там у хреста стіп...
Сили бере дух;
Там не один гріб,
Там не один друг.

Хмари тягнуть в даль
Десь до рідних піль;
Стиска груди жаль
Стиска серце біль...

Михайло Захаркевич.

Бостон, Масс., 24. серпня 1916.

Гр. Семешко.

З СИБІРСЬКИХ СПОГАДІВ.

11. Семен Артемів.

Семен Артемів ще молодий чоловік, йому всього 30 літ. Походить він з Катеринославу, де має на передмістю города свою хату, а працює на трубопрокатному заводі.

Року 1907 Артемова, яко політичного, заслано на Сибір, до ґубернії тобольської на три роки. Отже він не став довго сидіти в засланю і за короткий час утік і поселив ся аж в Ташкенті, де його через півтора року винайшли і арештували.

Назад в тобольську ґубернію Артемова не повезли, бо міністер внутрішних справ, но докладу туркестанського ґенерал-ґубернатора замінив йому тобольську ґубернію якутською областию, відкіль втечи не можливо і не тілько замінив, а ще й сроку (реченця, терміну) заслання на два роки добавив, так що замісць 3 літ, на які він був засланий в Тобольск, Артемів мав уже 5 літ „якутки".

Відвезли його туди по етапу розуміє ся і поселили у верхоянськім повіті.

Прожив Артемів там 5 літ і року 1914 повернув ся до дому в Катеринослав за тиждень перед вибухом війни і став на роботу в завод.

На 13-тий день роботи (не даром кажуть, що 13 дуже нещасливе число) в завод до його варстату нагрянула поліция і жандарми. Артемова тут же арештували, зробили трус в його варстаті, а далі і дома, і хоч нічого важного не знайшли, таки посадили в тюрму.

Коли Артемів почав добивати ся, щоб сказали йому, за що арештували і що мають з ним робити, жандармський ротмістр сказав йому, що відішле його етапом в тобольську ґубернію, відкіль він утік ще року 1907.

— Бійте ся Бога! — каже ротмістрови Артемів — що ви від мене хочете? Що я свого часу втік із засланя, то правда, алеж я був арештований і засланий за се аж в Якутку!

— Я про те нічого не знаю! — каже ротмістр.

— То погляньте на мій бумаги (папери), які я маю від якутської поліції!

— Ті бумаги для мене нічого не варті.

— Ну, то пішліть на мій кошт телеґраму тобольському ґубернаторови, а він вам скаже, що моє тобольське засланє вже зліквідовано!

— Мені нема часу зараз розбирать ся з вашою справою і посилать телеграми. Ми вас відішлем по етапу в Тобольск, а ви там на місци розберетесь і порозумієте ся з тобольською поліцією!

Так і повезли Артемова в Тобольск.

До Тюмені, повітового міста тобольської ґубернії, везли Артемова коло двох місяців. З Тюмені Артемів подав тобольському ґубернаторови просьбу, в якій докладно розказав свою справу. Губернатор приказав телеґрафічно тюменській поліції випустити Артемова з тюрми. А те, що його тримали в тюрмі, що гнали етапом як якунебудь худобу — розуміє ся пропало.

Катеринославський жандармський ротмістр не поніс за те ніякої кари.

* * *

Була й зі мною така-ж історія, але скінчила ся вона не так погано як у Артемова. Від етапу мені удало ся відбитись.

Року 1907 я также втік із заслання і з тої-ж таки тобольської ґубернії, але через кілька місяців мене злапали і знов відвезли туди.

В марті 1909 р. я скінчив срок заслання і повернув ся в Росію. Знаючи добре нашу славну поліцію і знамениті російські порядки, я перед виїздом з Сибіри взяв у тобольського ґубернатора бумагу, в котрій було сказано, що я, Григорій Семешко, срок мого заслання скінчив і від надзору поліції увільнений. Кромі того, я взяв у тобольського поліцмайстра пашпорт.

Проходить пять літ. За сей час я жив в Саратові, Москві, Петербурзі, Харкові, Катеринославі і в инших великих містах. Працював у газетах, отверто боров ся з поліцією і жандармами, а навіть розпочав судову справу з самим директором департаменту поліції С. П. Білецьким. За сей час нераз доводило ся мені судити ся по літературним ділам, але ніхто мене ні разу, доводило ся навіть і в тюрмі сидіти, але нікому і в голову не приходило повертати мене знову до тобольської ґубернії, аж поки я не приїхав в Баку.

Позаяк я срок свого засланя відбув, то мені ховатись було нічого. Працюю собі в газеті і гадки не маю, що лихо підкрадає ся...

Одного разу — то було 29. марта 1914 р. — повернувши ся з редакції до дому, я ліг відпочати. Було се около 4-тої години пополудни.

Я тільки що задрімав, коли чую: хтось напирає з сіний на двері. Не вспів я схопити ся з ліжка, щоб відчинить двері, як защіпка не видержала, двері рапт ом відчинили ся і на порозі, з револьверами в руках, опинило ся двох поліцаїв і дверник (сторож).

— Ні з місця! — крикнув старший поліцай, помічник пристава Риженко.

— Опустіть револьвер — кажу — він тут непотрібний! Що ви від мене хочете?

Поставивши на порозі околоточного надзирателя, а дверника піславши до вікна, Риженко вступив у хату і строго поспитав:

— Хто ви такий є?

— Певно ви знаєте хто, бо прийшли-ж до мене, а не в инше якенебудь місце!

— Пожалуйста (будьте ласкаві) без розговорів! — гукнув Риженко, — відповідайте мені, хто ви такий є?

— Пане поліцаю, — кажу — я попрошу вас не кричати у мене в хаті, а коли ви хочете, щоб я з вами балакав, то ведіть себе чемно і перш усього зніміть шапку, бо ви-ж прийшли в хату, а не в шинок. Далі я хочу знати, що ви є за чоловік і хто вам дав право вривати ся до мене в хату?

— Я помічник пристава 5-тої части, Риженко, явив ся по приказу поліцеймейстера Кодієвілі зробити у вас трус (ревізію) і арештувати вас!

— Приказ у вас єсть? — питаю.

— Єсть!

— То ви-ж знаєте, що перш усього ви повинні показати мені той приказ!

Риженко подав мені приказ поліцмайстра, де було написано, що поліція 5-того участка мусить зробити трус у козака Григория Семешка, а самого його арештувати, позаяк він ще року 1907 втік із заслання з тобольської ґубернії.

Я показав Риженкови свій пашпорт, виданий тобольським поліцмайстром року 1909 і згадану висше бумагу тобольського ґубернатора, де сказано, що я срок заслання скінчив. Він довго розглядав їх, дивував ся, але всеж зробив трус, перекинувши все в хаті горі ногами, нарешті арештував мене і відправив до поліцмайстра, де мене вже хотіли посадити в тюрму, щоб на ранок відправити в Тобольск етапом. Але я підняв там велику колотнечу і змусив поліцмайстра переглянути мої бумаги і пашпорт.

В решті решт мене випустили, продержавши під арештом всього три години.

А не будь у мене на руках свідоцтва тобольського ґубернатора, що я срок засланя скінчив, довелось би і мені, як Артемову, „путешествовать по этапу" до Тобольська.

І йди потім доказуй, що ти не верблюд...

Війна доводить до нечуваних зьвірств.

Французи убивають ранених і полонених Німців.

Берлін, 26. серпня. — Заморська пресова аґенція доносить, що Французи завели нову методу у битвах, яка переходить жорстокі вчинки у всіх попередних війнах. **Отся нова метода є найбільше трусливий і найогиднійшим нарушенем воєнних звичаїв та полягає в тім, що зокрема в тій ціли зорганізовані відділи убивають як диких зьвірів всіх німецьких жовнірів, полонених у здобутих окопах.** Донесеня, які наспіли рівночасно з ріжних сторін, потверджують правдивість отсих вістий.

У всіх французьких компаніях утворено окремі відділи, які по занятю неприятельських окопів в них лишають ся і мають наказ мордувати всіх Німців, котрих застануть ще при житю. Отсі відділи, звані „неттоєр" (значить: ті, що пригатують), не є зоружені в карабіни, баґнети і патрони, но прочі жовніри, але в револьвери, ножі і ручні ґранати.

Скоро французьким військам удасть ся заняти німецькі окопи і пійти дальше наперед, тоді відділи „неттоєр" удають ся до окопів і зачинають переводити свою страшну й огидну роботу. Найперше кидають ручні ґранати в окопи, в яких находять ся часто ранені жовніри. Тих жовнірів, що хотять спасти ся від смерти і піддають ся, убивають ножем або вистрілом з револьвера. Мордованє відбувають ся після черги, аж доки останного Німця, без огляду на се, чи він ранений, чи ні, не застрілять або не пробють.

Про сю страшну роботу оповів французький підофіцир, який належав до мароканської дивізії. Він заявив, що беручи участь в африканських битвах, бачив там неодно зьвірство, але теперішна метода войованя переходить всякі поняття.

Про істнованє таких відділів сьвідчить найліпше воєнний приказ, виданий головним командантом французської армії для полку, який мав перевести наступ на німецькі окопи. Отсей розказ найдено при полоненім французьким офіцирі. Він звучить:

До 293 полку піхоти, 151 дивізії.

За кождою компанією, яка находить ся в першій наступаючій кольоні, має слідувати пів відділу „неттоєр", за кождою компанією в другій кольоні цілий відділ, а за кождою компанією в третій кольоні знова пів відділу. Відділи „неттоєр" першої і другої кольони мають лишити ся в другій лінії здобутих окопів і очистити їх з німецьких жовнірів. Роботу свою мають вони перевести енерґічно і основно. Відділи „неттоєр", які належать до третої кольони, мають позістати в першій лінії здобутих окопів, а очистивши їх, мають злучити ся з відділами прочих кольон і разом з ними продовжати свою працю в третім ряді окопів.

Майор Роберт обійме команду над відділами „неттоєр" на право від хреста до горбка 483; майор Арнаден на ліво від хреста до горбка 580.

Бувший капраль грецьких добровольців у французькій армії, іменем Адольф Леві, зложив перед австрійсько-угорським консулем в Греції отсі зізнаня:

Коли грецькі добровольці приготовляли ся до нападу на німецькі становища, віддалені 7 кільометрів від ліса Фолі, одержали від французьких офіцирів приказ не брати Німців в полон, але всіх убивати. Французький кадет, який був приділений до грецьких добровольців, роздавав ножі, призначені до мордованя німецьких ранених і полонених. Дня 16. червня бачив я на власні очи підчас наступу коло Суше, як в окопах мордовано німецьких жовнірів, які відкинули від себе оруже і попіднимали руки на знак здачі.

Заморська пресова аґенція кінчить отсі страшні донесеня словами: „Чи заграничні часописи, маючи перед собою отсі події наших ворогів, будуть мати ще відвагу голосити перед сьвітом про варварства Німців і про ломанє ними міжнародних законів? Історія війни викаже, по котрій стороні були варвари".

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ В ВІЛКСБЕРИ И ОКОЛИЦІ!

Збірка українським жертвам війни через цілий день 4. вересня.

Велике віче в „Юнг Мен Крішен Ассосіейшен Гол" о год. 3-тій пополудни.

Визначні бесідники українські й американські.

Дня 27. серпня зійшли ся всі члени ширшого окружного комітету для уладженя Українського Дня в Вілксбери й околиці на наради. Репрезентували всі українські орґанізації тої околиці, а було їх поверх пів сотки. Треба було приглянути ся поважним лицям тих людий, аби пізнати, що всі знають, до якого серіозного діла взяли ся. Треба було прислухати ся їх бесідам і внесеням, аби з радостию ствердити, що ми, Українці, живучі в тутешній околиці, не несьвідома, прибита маса, але люди, котрі знають, до чого їм стреміти. Правда, несьвідомість угорських Українців і кирилія кацапів (парославних і гр.-католиків) з їх церквами і братствами є перешкодою, що ми не всилі були огорнути нашим рухом всі місцевости, де наші Українці мешкають, отже тимсамим і збірки наші мусять ограничити ся на ті лише місцевости, де є осідки наших українських гр.-кат. парохій і українських братств та товариств. Мимо сего все вказує, що наш Український День удасть ся знаменито, бо вже сума добровільних датків братств та товариств на приготованя до сего дня сьвідчить, який інтерес збудив Український День у всіх наших Українців. Зноваж ухвала членів ширшого комітету, щоби сей комітет відповідно доповнений і зреорґанізований позістав і на дальше по Українськім Дни і працював над нашим народом, вказує, що наш нарід в тій околиці вже вповні дозрів.

Певно, що оконечним іспитом нашої народної зрілости буде сей Український День, а все вказує, що він випаде як найкрасше. Все готове. **Бесідники на вічу, яке відбудеть ся в одній з найкрасних галь в Вілксбери (Юнг Мен Крішен Ассосіейшен гол) 4. вересня о год. 3-тій пополудни,** будуть найліпші і найвизначніші, як англійські так і українські. Між ними будемо бачити вперше в Вілксбери нашого Мирослава Січинського, а і визначного патріота і бесідника Впр. о. Льва Левицького і Миколу Цеглинського, теперішного секретаря Федерації Українців. Злучені хори з чотирох парохій відспівають українські й американські гимни під батутою Впр. о. В. С. Гривнака, а тимчасом наші дівчатка та жінки по всіх місцевостях повіту Лузерн будуть увихати ся з пушками і збирати лепти **українським жертвам війни.**

Ми сподіваємо ся, що не знайдеть ся ніхто з Українців, хто би не взяв участи у великім вічу, хто би пожалував жертви нашим дорогим **жертвам війни** — в день **4. вересня.**

Родимці! Се наше остатне слово і просьба перед Українським Днем: **Сповніть свій обовязок! Прибудьте всі на віче! Жертвуйте, що змога—жертвам війни!**

Від Екзекут. Комітету для уладження Українського Дня:

о. В. Сполітакевич, о. Захар Орун, Олекса Крайківський, С. Пирчак, о. В. С. Гривнак, Мих. Бабей, И. Катулька.

ПЛАЧ ВДОВИЦІ.

Ой, плачу я, плачу; плачу не від нині,
Бо лихо на сьвіті мені сиротині.
Лихая бо доля мужа мі забрала,
В глибоку і зимну могилу загнала.
Що-ж я маю бідна у сьвіті робити;
Ні кому порадить, ні поговорити.
Під зеленим гаєм розлогая нива,
Там мойого мужа висока могила.
А сумно над нею сосни похилились
И на його могилу віти розпустились.
Щоб могли в'ни правду мені розказати:
Що муж лежить там? — Не знати,
[не знати...

Павло Цірка.

Вунсокет, Р. Ай., 19. серпня 1916.

Добрими ділами будуємо памятник свободи, а руйнуємо тюрму; сього однак ніколи не доконаємо голосними словами і пустими фразами.

—o—

В послідних лїтах чоловіка спадає на нього важка задача: всьо занедбане чим скорше надігнати і всьо зло чим скорше направити.

—o—

Ніколи не гине марно такий чоловік, що спізнав свою вартість. Для своїх сил він все і всюди знайде роботу.

—o—

Люди сплять, але коли повмирають, тогді аж ростуть.

ЖЕНЩИНА І ЇЇ РОЛЯ В БУДУЧНОСТИ.

—o—

В минувшині доля жінки була дуже гірка. Вона була невільницею мужа. Вона мусїла сповняти не лише родинні обовязки і доглядати домашного огнища, але також помагати мужови обробляти ріллю і стерегти домашного господарства. Жінка, як і діти, були залежні від доброї волї мущини. Дитина кромі материнської любови не мала иншої охорони.

Дівчина була по більшій части матерію, ще заки вспіла добре розвинути ся. З дитиною в кошику на плечах йшла молоденька мати у поле на роботу. Її сили через те виснажували ся і вона деколи в 14-тім році житя мусїла вмирати.

В старинних часах жінка не мала найменьшого права, навіть в родиннім житю. Одиноке право, яке ще й тепер водить ся у диких народів, було право материнське. Дїти належали до матери. Вони носили імя матери.

Людство пережило часи, коли женщини носили коротко стрижене волосе, а мущини мали волосє довге. Женщина була знарядом в руках мущини. Одна женщина мала кількох мужів.

Навіть і в так званих „часах цивілізації" доля жінки не богато поліпшила ся. Жінку замикають до гарему, наче скупар свої гроші до зелїзної скрині. Азійські племена женять ся з дівчатами, які не мають ще 10 років житя. Женять ся старі мущини з молодими дівчатами, а коли муж умре, то тїло молодої, живої ще жінки, мусять палити разом з трупом мужа на кострі.

Та й наша західно-европейська культура не богато прав приписує женщині. Коли в часах поганства, в дикій добі, женщину змушувано силою до проституції, то в часах нинїшних, в часах „західно-европейської цивілізації", суспільний лад, державний устрій і життєві відносини приневолюють деколи женщину сходити на бездорожа.

Новіїші часи принесли для женщини більше політичних прав. Як колись з женщиною ніхто безусловно не числив ся, так тепер з нею мусять рахувати ся і найвисші державні мужі. Се-ми бачимо наглядно в нашій новій вітчині. В Злучених Державах надходить вибори президента. І Вілсон і Гюз обіцюють попирати жіночі домаганя, бо знають, що при виборах женщини можуть богато помогти одному чи другому кандидатови. Взагалї у всіх державах жіноча справа стала головнїйшим питанєм дня. Нинїшна ситуація вказує, що вкінци жіноче питанє мусить бути позагоджене.

З повисше сказаного мимоволї насуває ся питанє: Яке буде житє і праця женщин в будуччині?

Коли в будуччині не буде війн, а медицина дійде до тої степени, що не буде можлива жадна холера, зараза й инні нещастя, тоді людство буде скоро зростати і для нього готово забракнути місця на землі...

Земля се один великий дім. Прийдуть часи, що старі будинки сеї землі пічнуть валити ся, а на їх місце прийде доба правдивої цивілізації. Теперішні події навчать людину думати, розбирати і розуміти ріжні соціяльні квестії. Незадовго чоловік поставить собі питанє: Чому нинїшна війна є більше жорстока ніж перед 2.000 літ?

Коли наспіють часи справдішної цивілізації, тоді і женщина буде мати належне місце в суспільнім житю. Тоді жінка буде робити се, що буде могла, тоді мущина буде робити се, що буде міг. Тоді не будемо складати гроший по банках, бо будемо певні, що тих гроший ми не будемо потребувати. А тоді не буде треба гармат, ні війни, бо не буде з ким воювати.

Коли наспіють часи справдішної цивілізації, тоді женщина стане ідеалом житя, стане на рівні з мущиною. А щоби се стало ся, женщини повинні самі тямити про себе і бороти ся. Бороти ся о красшу долю, о добро, о своє житє. Треба стреміти до тих високо гуманних ідей, а тоді й наспіє час, що сї ідеї перемінять ся в дійсність.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Відчит Вп. Гр. Семешка в Ню Йорку.

В неділю, дня 10. вересня с. р., о год. 6-тій пополудни, відбудеть ся в церковній гали під ч. 28 Іст 7. ул., в Ню Йорку відчит Вп. Гр. Семешка на тему „Про положенє засланих на Сибір".

Референт представить страшне положенє тих нещасних людий, яких російська адмінїстрація заслала на Сибір, узгляднюючи притім засланцїв з Галичини і Буковини. Гр. Семешко подасть також ради і вказівки, в який спосіб треба посилати запомоги засланим на Сибір, аби ті запомоги дійшли до властивих рук.

Вступ на відчит безплатний. — Від Укр. Нар. Громади в Ню Йорку.

13 діб під землею і без поживи.

В Дженесіо, Н. Й., у вівторок 26 м. м. віднайшли Б. Садовського, який два тижнї перед тим спустив ся з 90 иншими робітниками під землю в шахті „Ретзоф Майнінґ Ко." Відтоді його ніхто більше вже не бачив. Се викликало неспокій між знакомими і власти зарядили пошукуванє. В понедїлок вечером о 10 годинї віднайшли його під землею у віддаленю одної милї від шахти, в місци, де ніхто не заходив. Йому згасло сьвітло і він заблудив. Там пережив він 13 днів і ночий, не маючи куска страви в устах. Вода, яка стікала зі стелї („руфу"), піддержувала його при житю. В послїдній хвили був так ослаблений, що не міг вдержати ся на ногах.

Дїточий параліж не лише для дітий.

Дїточий параліж є не лише ворогом для дітий, але також і для старших, а навіть і для старих осіб. Онодї занедужало на той параліж 22 дорослих женщин і 17 дорослих мущин. Між ними є один мущина, що має 52 роки житя.

4-лїтний хлопець курить цигари.

Дїточий параліж має в собі якусь нову невидиму силу, якої лїкарі не можуть розпізнати. В Ґрінвіл, Н. К., приключила ся така подія: Лїкарі вилїчили з паралїжу 4-лїтного хлопця, а сей став тепер налоговим курцем. Родичі занесли дитину до лїкаря, але лїкар заявив, що на сю прояву нема жадних лїків. Хлопець курить денно 4 грубі цигари, а коли родичі не хочуть позволити йому курити, дитина дістає горячку.

Виступає проти 8-годинного дня працї.

На руки президента Вілсона наслало письмо від Роберта Т. Фреціера, представителя незорганізованих зелїзничих робітників, в котрім він протестує проти Вілсонової системи, щоби ввести 8-годинний день працї по зелїзницях. В тім письмі він впевняє Вілсона, що проти його (Вілсонового) проєкту виступить 80% зелїзничих робітників. — І най робітники чогось дібють ся, коли тут перший-лїпший „скеб" вибирає себе за робітничого провідника і протестує проти робітничих домагань.

Торговельники „живим товаром" утїкають з Ню Йорку.

Відколи по цїлім Ню Йорку почали увихати ся детективи і пошукувати за торговельниками „живим товаром", сї торговельники звивають свої „підприємства" і покидають Ню Йорк. Тепер кожда комунікаційна стація переповнена детективами. На корабельних доках, на зелїзничих двірцях і трамваєвих лїніях — повно детективів. І ось поліції вдало ся прилапати кількох підозрілих пасажирів. На корабельних доках, з котрих кораблї відходять прямо до Ґалвестон, Тексас, детективи заарештували Джана Бравна і Аліцію Вайт. Їх привели перед судію, де арештований Бравн заявив, що зветь ся Томас Лардж, а женщина — Мей Мартін. По довших дослїдах викрило ся, що Лардж є дуже добре знаний поліції під іменем „Шікаґо Тони", а також під іменем Джана Бравна. По провіренню судових книг і по переглянению фотографій арештантів, виявило ся, що сей сам мущина 1908 р. був засуджений на 2 роки криміналу і відпокутував сю кару під іменем Ріхтера Бравна. Обоїм арештованим закинено ширенє неморальности. Коли судія поспитав, що вони обоє мають спільного, вони заявили, що взяли шлюб і жиють спільно. Виявило ся однак, що шлюбного лайсенсу вони не мають. За се грозить їм велика кара.

Торговля „живим товаром" в театральних фільмах.

Щоби публика пізнала, як огидно поступають торговельники „живим товаром" і який се сором для тих дівчат, що пускають ся на такий заробок, в нюйорських театрах будуть представляти деякі сцени з житя і торговлї „живим товаром". Перший фільм носить назву: „Чи кожда дївина є вже охоронена?"

Лїнчують шерифа.

Велика товпа народу, около 3.000 осіб, зібрала ся під криміналом в Лайма, Огайо, щоби дістати Неґра, Ч. Данієлса, котрий мав напасти на білу женщину, жінку Дж. Барбера. Зоружена товпа обступила кримінал і ждала на свою жертву. Сам шериф десь був пропав. Розюшена товпа думала, що він утїк разом з Неґром до нового міського шпиталю, і 50 автомобілїв рушило під шпиталь.

О годинї 8.50 вечером товпа вдерла ся до криміналу. Жінка шерифа мусїла показати всї келїї, але арештанта не було. Він був у мешканю шерифа. О годинї 9.40 вечер шериф повертав до дому, а товпа заатакувала його і домагала ся видачі Неґра. Шериф оправдував ся і пішов до дому. Товпа кинула ся до його дверий і вломила їх, а шериф з жінкою втїк задними дверми. Часть товпи видерла ся на тюремну дзвіницю, щоби там шукати за Неґром. Неґра не знайшли і товпа кинула ся на шерифа. Здерли з нього одїж, били, копали ногами і зломали йому 2 ребра. Відтак накинули на нього шнур і повезли за місто вішати. Посадили його верх автомобілю, по дорозї знущали ся над ним, а коли він опирав ся, черні кинула його до землї і тратувала ногами. Шеф Поліції і кільканайцять полісманів є також тяжко поранені. Поміч прийшла запізно, щоби можна було виратувати шерифа. Він тепер тяжко хорий і борить ся зі смертию. Його маленька дочка умерла з перестраху.

Ідїть в мирі і більше не грішіть.

Бруклинський суд розбирав таку справу:

Дві сестри обжалували свого брата за се, що він відносить ся до них з погордою і дуже неприязно. Все з ними сварить ся, вічно картає їх поганими словами, називає їх неробами і т. п.

Судія покликав обжалуваного, прочитав йому скаргу і спитав ся, чи має він що відповісти на се. Обжалуваний глянув оком на сестри і засьміяв ся. Встав з місця і почав говорити:

„Перечити тут не можу. Всьо, що в оскарженю є, є правдою. Я лише дам маленьке поясненє. Я тому картаю їх словами, бо коли прийду до дому, то нїколи не застану на час вечері. Неробами називаю їх тому, бо у мене хата по три днї незаметена. Кухонне начинє також по кілька днів немите, а я звертаю їм на се увагу і вони ще сердять ся на мене. Приходить ся таки менї самому мити тарелї. Чи мої сестри не знають, що тепер ширить ся паралїж і всякі инші недуги? Нечистота є добрим провідником ріжних пошестий. Тому я прошу пана судію наказати моїм сестрам, аби они поправили ся, а я буду для них, як справедливий рідний брат".

Судія відкинув скаргу сестер і на відході дав їм таку науку: „Брат має право накартати свою сестру, таксамо чоловік свою жінку, за се, що в хатї є непорядок. Під теперішну хвилю суд дуже остро карає за такі провини. І коли би брат був вніс скаргу на вас, вас була би стрінула за се велика кара. Йдїть собі з Богом до дому, позамітайте хату і уважайте, щоби ваш брат не мив уже більше тарелїв, бо се робота належить до вас".

Американські мужі для европейських вдів.

„Армія Спасеня" у Злучених Державах і в Канадї виготовляє плян, щоби для европейських вдів спровадити з Америки мужів. З причини війни мілїони молодих жінок повдовіють в Европі. Їм тяжко буде найти мужів в Европі, бо більша часть мужеського населення виґине. Тому вдовам буде дуже тяжко жити, коли вони не поїдуть в другі краї, де зможуть уладити собі красше житє. В північній Америці є о много більше мущин нїж жінок. „Армія Спасеня" вірить, що найлїпше перевозити вдови сюди. Подібні случаї вже лучали ся в історії Америки. Першим кольоністам привезено жінки. Канадійське правительство одобряє плян „Армії Спасеня" і уважає його одиноким средством, яке є вскілї запобічи многоженству в Европі.

Новий міст в Наєґера Фолс, Н. Й.

Конґрес ухвалив виплатити 1 мілїон долярів на покритє коштів будови нового мосту, який будуть будувати через ріку Наєґера недалеко Наєґера Фолс, Н. Й.

СТАРОКРАЄВІ ВІСТИ.

Переполох у Львові.

Петроградська часопись „Реч" доносить: „Вість про упадок Бродів насїла до Львова скорше, нїж упадок в дійсности наступив, бо 27. липня б. р. пополудни. (Броди здобуто 28. липня). Розказували, що Росіяни підійшли вже до Кросна, і що попереду йдуть козаки й азійська кінота, котра безпощадно убиває мирне населенє. Повстала паніка. Многотисячна товпа старала ся втїчи на зелїзничий двірець, але жандарми перешкоджували сьому. Товпа почала кричати: „Льокаї, раби Прусаків! Геть з війною! Дайте нам спасти ся!" і стала напирати на двірець. Жандарми ужили оружа. В товпі роздав ся вистріл і товпа кинула ся на жандармів, а на поміч наспіло військо. В результатї упало 30 убитих і 100 ранених. Другого дня у Львові оголошено воєнний стан".

Виміна золожників.

Між австрійським і російським мінїстерством війни прийшло до порозуміня щодо виміни трох заложників: Є ними: віцепрезидент Львова Шляйхер, ректор львівського університету Бек, і львівський адвокат Седан. Австрія видасть в заміну трох Москалїв, яких приарештовано на початку війни.

НОВИНКИ.

Анґлія забирає почту Злуч. Держав.

З Шанґаю (Хіни) доносять, що тамошний анґлійський цензор сконфіскував 147 мішків почти, яка надійшла зі Злучених Держав через Ванкувер. Навіть урядові письма правительства Злуч. Держав ішли під анґлійську цензуру. — Злучені Держави не протестують проти такого насильства.

Землетрясенє на острові Формоза.

Дня 30. серпня б. р. на острові Формоза, котрий находить ся на Тихім океанї недалеко Хін, було сильне землетрясенє, котрого жертвою впало 30 осіб і 500 домів.

Пята воєнна пожичка Німеччини.

Нїмецьке правительство оголосило субскрипцію на пяту воєнну пожичку. Вплати пічнуть ся з днем 4. вересня б. р. Вже перед сим реченцем два великі банки пробішли пожичити державі 70 мілїонів марок.

В Швайцарії карають французьких жовнірів.

Останні телєґрами зі Швайцарії доносять, що в Берні, столиці Швайцарії, засуджено двох французьких жовнірів, які не придержували ся швайцарських законів. При одній нагоді вони сказали, що французький жовнір не конче мусить повинувати ся швайцарським властям. За се федеральний суд засудив одного з них на 3, а другого на 1 місяць арешту.

Повстанє в східних Індіях.

З Гаґи доносять про повстанє в голяндській кольонії, в східних Індіях. Розрухи запанували головно в містах Мертембезі і Йомби. Повстанцї замордували 20 урядників і знищили почтовий будинок. На місце розрухів вислано карну експедицію.

Русифікація Фінляндців.

Систематична русифікація Фінляндії зі сторони Росії дійшла аж тепер до найвисшої точки. Царським указом заряджено, що у фінляндських школах мусить ся увести російську мову, яко викладову; взагалї цїла дотеперішна система фінляндських шкіл мусить бути замінена на взір російських шкіл.

Ант. П. Чехов.

ВІНЧАНЄ З ВИРАХОВАНЯ.

(Роман в двох частях).

Перша часть.

В домі вдови Мимриної, що в Пятисобачім переулку, весільна вечера. Вечеряє 23 людий; з яких вісім нічого не їдять, клюють носом і жалують ся, що їх млоїть.

Сьвічки, лямпи і кривий сьвічник, пожичений з трактиерні на короткий час, горять так ярко, що один з гостий, які сидять за столом, телеґрафіст, кокетливо щурить очима і ні сіло ні пало, починає говорити про електричне осьвітленє. Сему осьвітленю і взагалї електриці він віщує блестячу будучину, а однак мимо сего весільні гості слухають його зі свого рода легковаженем.

— Електрика... бормоче посаджений отець, глядячи тупо у свою тарілку. — А на мій погляд, електричне осьвітленє — се лише обланство. Всунуть туди вуголь і думають очи задурити! Ні, брате, коли ти даєш менї осьвітленє, то ти давай не вуголь, а щонебудь дійсного, таке щось, що дасть ся запалити, щоби було за що взяти ся! Ти давай огонь — розумієш? — огонь такий, що природний, а не видуманий.

— Як би ви бачили електричну батерію, з чого вона зложена, — говорить телеґрафіст, пишаючи ся, то ви би инакше говорили.

— І не хочу бачити. Обманство. Простий нарід надувають... Послідні соки вистискають. Знаємо ми їх, тих самих... А ви, пане, молодий чоловіче, — не маю чести знати анї вашого імени, анї по батькови — красше зробили би, як би самі випили і другим налили, замісць брати в оборону обманство.

— Я з вами, батеньку, вповні годжу ся — говорить хриплим тенором жених Апломбов, молодий чоловік з довгою шиєю і щетинистим волосем. — По що заводити учені розмови? Я сам не від того, щоби поговорити про всякі можливі відкритя в науковім змислї, але прецїнь на те є инший час. А ти якої гадки, машер? — звертаєть ся жених до молодої, що разом з ним сидить.

Молода, Дашенька, у якої на лици малюють ся всї добродітели, крім одної — спосібности мислити, подражнює ся і говорить:

— Вони хочуть показати своє образованє і все говорять про незрозуміле.

— Хвалити Господа, пережили вік без образованя і ось вже, дякувати Богу, третю дочку за порядного чоловіка видаємо — говорить з другого кінця стола мати Дашеньки, зітхаючи і звертаючи ся до телеґрафіста. — А коли ми, по вашій гадці, виходимо необразованими, то за чим ви до нас ходите? Ішли би ви до своїх образованих!

Слїдує мовчанє. Телеґрафіст змішаний. Він ніколи не думав, що розмова про електричність прийме такий дивний оборот. Мовчанє, яке настало, має характер ворожнечі і видаєть ся йому симптомом загального невдоволеня. Тому вважає він конечним, виправдати ся.

— Я, Татяно Петровна, все поважав вашу родину, — каже він: — а коли я щонебудь говорю на тему про електричність, то се ще не значить, щоби я з гордости... Навіть випити можу... Я завсїгди, зі всїх почувань, бажав Дарії Іванівній гарного жениха. В нашім часї, Татяно Петровна, тяжко вийти за порядного чоловіка. Нинї кождий дбає, щоби повінчати ся задля інтересу, задля гроший...

— Се натяк! — каже жених, паленіючи і блискаючи очима.

— І ніякого тут натяку, — говорить телеґрафіст, ні дрібку не змішавши ся. — Я не говорю про присутних. Я так... взагалї... Змилуйте ся!... Всї знають, що ви з любви... Придане пустяки...

— Нї, не пустяки! — обиджає ся мати Дашеньки. Ти, пане, говори, та не забувай ся! Кромі того, що ми тисяч рублїв, ми даємо ще три сальони, постїль і ось ті всї меблї! Пійди но ти і найди в иншім місци таке придане!...

— Я нічого... Меблї, дїйсно, гарні... але я в тім змислї, що ось вони обижають ся, будьто я натякнув...

— А ви не натякуйте, — говорить мати молодої. Ми вас по родичах ваших поважаємо і на весїлє запросили, а ви ріжні слова. А коли ви знали, що Ігор Федорич задля інтересу женить ся, то чому ви раньше мовчали? Прийшли би і сказали би, як між ріднею; так і так, він на інтерес злакомив ся... А тобі, батеньку, гріх! — звертаєть ся нараз мати молодої до жениха, моргаючи слезливо очима. — Я її, прецінь, викормила, виплекала... берегла більше, чим діямента, смараґдами окрашеного, мою дитинку, а ти... ти... з інтересу...

— І ви повірили клеветі? — говорить Апломбов, встаючи зпоза стола і нервово рвучи своє щетинисте волосе. Покірно вам дякую! Спасибіг за таку опінію. А ви, пане Блїнчіков, — звертаєть ся він до телеґрафіста; — ви хоть і знакомі менї, однак я не дозволю вам неприлично поводити ся в чужій хатї! Будьте ласкаві, вийдіть проч!

— То ніби як?

— Будьте ласкаві, вийдіть проч! Бажаю, щоби і ви були таким чесним чоловіком, як я. Одним словом, будьте ласкаві, вийдіть проч!

— Та лиши! Буде з тебе! — вговорюють жениха його приятелї. — Ну, чи варта? Сідай! Лиши!

— Нї, я хочу показати, що він не має ніякого повного права. Я з любви законно повінчав ся. Чогож ви сидите, не розумію! Будьте ласкаві, вийдіть проч!

— Я нічого... Я прецінь... — говорить оголомшений телеґрафіст, піднимаючи ся зпоза стола. — Не розумію навіть... Прошу, я пійду... Лише ви віддайте раньше менї три рублї, які ви позичили в мене на пікову камізолю. Ще ось випю і... заберу ся, але ви вперед менї три рублї віддайте.

Жених довго перешептує ся зі своїми приятелями. Сї дрібняками дають йому три рублї, він з неґодованем кидає їх телеґрафістови, а останний, після довгих пошукувань за своєю урядовою шапкою, розклонює ся і виходить.

Так часом може скінчити ся невинна розмова про електричність! Але ось кінчить ся вечера... Наступає ніч. Добре вихований автор надїває на свою фантазію сильну уздечку і накидає на біжучі події темну заслону таємничости.

Автора з рожевими пальцями застає ще Гіменей*) в Пятисобачім переулку, але ось настає сірий ранок і дає авторови богатий матеріял для

другої і останної части.

Сїрий осінний ранок. Ще нема навіть осьмої години, а в Пятисобачім переулку незвичайний рух. По тротуарах бігають стрівожені городові і дверники; біля воріт товплять ся прозяблї кухарки з виразом крайного сумніву на лицях. — У всї вікна глядять мешканцї. З отвореного вікна пральнї глядять жіночі голови, притискаючи одна другу скранями і підборідками.

— Не то сніг... не то... і не розбереш, що воно таке, — чути голоси.

В воздусі від землї до дахів крутить ся щось білого, дуже подібного на сніг. Брукована улиця біла, уличні лїхтарні, дахи, лавки дверників біля воріт, плечі і шапки прохожих — всьо біле.

— Що стало ся? — питають прачки біжучих дверників.

— Сї у відповідь махають руками і біжать дальше... Вони й самі не знають, в чім дїло. Але ось, наконець, поволи приходить один дверник і, розмовляючи сам з собою, ґестикулює руками. Очевидно, він був вже на місци події і знає про все.

— Що стало ся, дорогенький? — питають його прачки з вікна.

— Невдоволенє, — відповідає він. — В домі Мимриної, де вчера відбувало ся весїлє, жениха скривдили. Замісць тисячки — девять сот дали.

— Ну, а він що?

— Розгнївав ся. Я, говорить, того, говорить... Розпоров в гніві перину і випустив пух у вікно... Бачиш, скільки пуху. Цїлком, як сніг!

— Ведуть! Ведуть! — чути голоси. — Ведуть!

Від дому вдови Мимриної движе ся процесія. Зпереду йдуть два городові з заклопотаними лицями... По заду них ступає Апломбов з трикотовім пальтї і в цилїндрі. На лици у него написано: „Я чесний чоловік, але надувати себе не дозволю!"

— Пождіть, суд покаже вам, що я за чоловік, — бормоче він, оглядаючи ся.

За ним ідуть і плачуть Татяна Петровна і Дашенька. Похід замикає ся дверником з книгою і товпою малих хлопців.

— За чим плачеш, молодице? — звертають ся прачки до Дашеньки.

— Жаль перини! — відповідає за неї мати. Три пуди, голубчики! І то ще який! Саміський пух — анї одного перця. Покарав Бог на старости лїт!

Процесія повертає за угол і Пятисобачий переулок успокоюєть ся. Пух лїтає до вечера.

*) Гіменей — мітичний бог супружа.